

31. Waarom opgroeien in een risicovol, crimineel milieu niet altijd tot een criminele carrière leidt...

'Ik ben echt opgegroeid in een machocultuur met "ondernemen" [op straat]. Dus niemand gaf daar [studeren] een cent voor. (...) ik dacht ook dat ik een crimineel moest worden...' (Sven, 31 jaar)

1. Inleiding

Sven groeide op met de sociale codes van de straat in een hoog criminele buurt in Den Haag.¹ Hij had een grote bewondering voor zijn criminele (pleeg)broer Edward die voor hem het toonbeeld was van een succesvolle criminele carrière in de (internationale) drugshandel. Sven heeft zelf echter *geen* criminele carrière ontwikkeld. Hij studeert aan de universiteit en leidt een rustig leven samen met zijn vriendin. Hij is daarmee een voorbeeld van een zogeheten 'resister': een persoon die is opgegroeid in een dominant crimineel milieu maar zelf *geen* criminele carrière heeft ontwikkeld. Het uitblijven van een criminele carrière in een crimineel milieu duid ik als 'resistance to crime'. In dit artikel staan twee vragen centraal: wat draagt bij aan resistance to crime? En welke uitdagingen kenmerken de levensloop van resisters eigenlijk?²

2. Waar je mee omgaat, daar word je mee besmet... of toch niet?

Het hebben van crimineel actieve actoren in de sociale omgeving wordt doorgaans gezien als een voorspeller van een criminele carrière.³ Immers, waar je mee omgaat, daar word

je mee besmet. Zo wijst criminologisch onderzoek uit dat niet alleen criminele vrienden maar ook criminele gezinsleden bijvoorbeeld de kans op crimineel gedrag van andere gezinsleden vergroot.⁴ Daarbij lijken niet alleen ouders (de verticale lijn), maar ook criminele broers en/of zussen (de horizontale lijn) een invloedrijke rol te spelen.⁵

Zoals uit de inleiding blijkt, ontwikkelt echter niet iedereen in een dominant criminele omgeving een criminele carrière. Een van de grondleggers van de culturele criminologie, Jack Katz (1988), verwoordde dit eind jaren tachtig al: 'Many persons within the so-called causal categories do not commit crimes.'⁶

Aandacht voor resisters is er relatief weinig. Slechts enkele onderzoeken duiden deze groep als zodanig.⁷ Daarin wordt

A. Need, 'Delinquent gedrag van jongens en meisjes: Het (anti)sociale kapitaal van vriendschapsrelaties', *Mens & Maatschappij* 2005, 80(4), p. 328 en M.V.D. van de Rakt, P. Nieuwbeerta & R. Apel, 'Association of criminal convictions between family members: Effects of siblings, fathers and mothers', *Criminal Behaviour And Mental Health* 2009, 19, p. 94-108 en het werk van S. Besemer & D.P. Farrington, 'Intergenerational transmission of criminal behaviour: Conviction trajectories of fathers and their children', *European Journal of Criminology*, 9(2), p. 120-141.

4 Zie bijvoorbeeld het werk van S. Besemer, D.P. Farrington & C.C.J.H. Bijleveld, 'Official bias in intergenerational transmission of criminal behavior', *British Journal of Criminology* 2013, 53, p. 438-455.

5 J. Beijers, C. Bijleveld, S. van de Weijer & A. Liefbroer, 'All in the family? The relationship between sibling offending and offending risk', *Journal of Deviant Life Course Criminology* 2017, 3, p. 1-14.

6 J. Katz, *The Seductions Of Crime*, Basis Books 1988, p. 3.

7 Zie het proefschrift van M. Kooijmans, *Talent van de straat: hoe je*

1 Herleidbare zaken zoals (plaats)namen zijn ten behoeve van anonimiteit gefingeerd.

2 Dit artikel presenteert op hoofdlijnen enkele uitkomsten van mijn proefschrift (*On*)gemerkt bijzonder: *levensverhalen van resisters en de betekenis van het uitblijven van een criminele carrière* (diss. Open Universiteit), Boom Criminologie 2018.

3 Zie bijvoorbeeld het werk van M.V.D. van de Rakt, F. Weerman &

het uitblijven van delictgedrag onder meer in verband gebracht met het (door)ontwikkelen van veerkracht. Zo laat een studie naar de relatie tussen (1) de groep jongeren die niet start, (2) de groep die stopt en (3) de groep die doorgaat met delictgedrag, zien dat een hoge mate van zelfreflectie veerkracht voedt en vooral bij de eerste twee groepen naar voren komt.⁸ Hierbij valt tegelijkertijd op dat in geen van dergelijke onderzoeken de levensverhalen van resisters zijn bestudeerd. Als het om levensverhalen gaat, ligt de wetenschappelijke focus van oudsher namelijk vooral op delinquenten die volharden in een criminele carrière (de zogeheten persisters) of op de verhalen van diegenen die daarmee zijn gestopt (de zogeheten desisters). Echter ook uit (levens)verhalen van diegenen die nimmer zijn begonnen (resisters) kan lering getrokken worden in het licht van criminaliteitspreventie.

3. Gezocht: niet-criminele man/vrouw

‘Ja, toen was ie aan het dealen in buurt X en buurt Y en dan was ik altijd het enige jongetje... toen zat ik gewoon in de auto. Drugsdealers kwamen achterin zitten en dan was het van: “Ey, Soema na a dati?” [vertaling Surinaams: ‘wie is dat?'] weet je. Dan zei die [Edward]: “Nee is m’n broertje, is goed, maakt niet uit.” Dan zag ik altijd heel veel exchange, [het] grote geld, grote bedragen: merken, ponden zag ik over en weer gaan, grote stukken hasj en alles.’ (Sven)

De bestudering van levensverhalen van resisters als Sven is ingegeven vanuit zowel de positieve criminologie als de narratieve criminologie. De positieve criminologie is daarin opgevat als een onderzoekstroming die expliciet aandacht heeft voor een holistische kijk op zowel interrelationele aspecten (sociale steunbronnen in de omgeving) als intrarelacionele aspecten (intrinsieke motivatie, hoop en perspectief op de eigen identiteit en toekomst).⁹ De narratieve criminologie richt zich op haar beurt op een verhalende benadering: wat

verhalen ons daadwerkelijk vertellen (als dataverzameling) en wat verhalen doen (als interventiestrategie). Niet het zoeken naar feitelijkheden, maar juist persoonlijke betekenis aan de hand van het vertelde verhaal staat hierbij centraal.¹⁰

‘Dan zag ik altijd heel veel exchange, [het] grote geld, grote bedragen: merken, ponden zag ik over en weer gaan, grote stukken hasj en alles.’

Het verzamelen van levensverhalen van resisters bleek echter niet gemakkelijk. Resisters staan als doelgroep immers nergens als zodanig geregistreerd. Tegen deze achtergrond is open geworven¹¹ aan de hand van een advertentie. Naar aanleiding van deze advertentie zijn in totaal twintig levensverhalen (van vier vrouwelijke en zestien mannelijke resisters tussen de 19 en 49 jaar) opgetekend. Aan hen is (onder meer) gevraagd hun levensverhaal te vertellen aan de hand van episodes of hoofdstukken, zoals ook een boek doorgaans is opgebouwd.¹²

Een voorbeeld van een deelnemer is het verhaal van een resister die letterlijk tussen de wietplanten is opgegroeid doordat diens moeder en stiefvader jarenlang actief waren in de drugshandel en thuis een wietplantage onderhielden. Een ander voorbeeld betreft zonen van (internationale) drugshandelaren, waarvan één resister zelfs een periode met een bodyguard in huis heeft gewoond ter bescherming van het gezin. Allen hebben één ding gemeen: ze hebben geen criminele carrière (gehad), maar ze zijn wel allemaal in een dominant crimineel milieu grootgebracht.

4. Zes bronnen van veerkracht versterken het uitblijven van een criminele carrière

De eerste vraag die in de inleiding is geïntroduceerd heeft betrekking op wat resistance to crime versterkt. Eerder is besproken dat het uitblijven van crimineel gedrag samen-

jongeren kunt verleiden uit de criminaliteit te blijven, Amsterdam: Van Gennep 2016 en het werk van C. Murray, ‘Typologies of young resisters and desisters’, *Youth Justice* 2006, 9(2), p. 115-129.

8 O. Zemel, N. Ronel & T. Einat, ‘The impact of introspection and resilience on abstention and desistance from delinquent behavior among adolescents at risk’, *European Journal of Criminology* 2015 Vol 13, Issue 1, p. 111-128. Zie ook het werk van C. Murray, ‘Conceptualizing young people’s strategies of resistance to offending as ‘active resilience’, *British Journal Of Social Work* 2009, 40, p. 115-132.

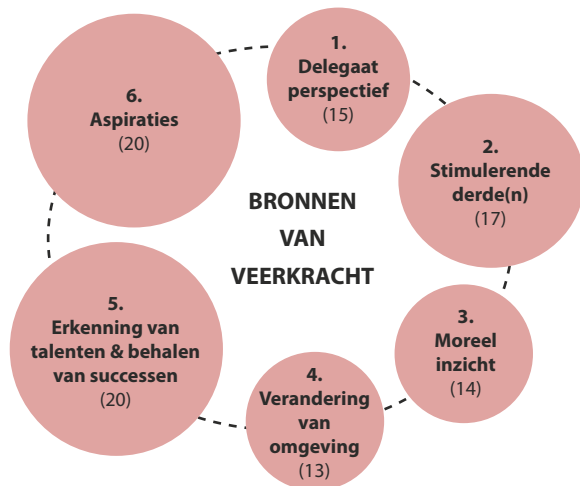
9 Zie N. Ronel, N. Frid & U. Timor, ‘The practice of positive criminology: A Vipassana course in prison’, *International Journal Of Offender Therapy And Comparative Criminology* 2013, 57, p. 133-153 en N. Ronel & D. Segev, ‘Positive Criminology in Practice’, *International Journal Of Offender Therapy And Comparative Criminology* 2014, 58(11), p. 1389-1407.

10 L. Presser & S. Sandberg, *Narrative Criminology: Understanding Stories Of Crime*, New York, USA: New York University Press 2015.

11 Dit is gedaan op onder meer scholen en via professionals als de reclassering, maar ook via social media.

12 Zie ook het werk van Maruna die levensverhalen van desisters en persisters optekende aan de hand van deze methode op basis van het werk van McAdams (1996): S. Maruna, *Making Good: How ex-convicts reform and rebuild their lives*, Washington DC, USA: American Psychological Association 2001.

hang vertoont met het ontwikkelen van veerkracht. Uit de bestudeerde levensverhalen in dit onderzoek zijn in diezelfde lijn zes verschillende bronnen van veerkracht benadrukt. De grootte van de cirkels uit onderstaande afbeelding laat zien hoe vaak welke bronnen in de bestudeerde verhalen zijn benoemd. Ik bespreek ze achtereenvolgens.

Delefaatperspectief

Allereerst wijst het zogeheten delefaatperspectief¹³ (bron 1) uit dat resisters vanaf hun kindertijd lering trekken uit de gevolgen van het risicovol handelen van criminele actoren in hun omgeving. Hierbij leggen sommigen de nadruk op een kosten-batenafweging waarbij de pakkans een rol speelt. Anderen benadrukken meer emotionele nadelige gevolgen van crimineel gedrag van ouders waarbij sprake is van een negatief rolmodel dat het uitblijven van eigen delictgedrag voedt:

‘Ja, eigenlijk hij [vader in internationale drugs circuit] heeft mij laten zien hoe het niet moet, zeg maar... van hoe je niet met je gezin om moet gaan. Dus ja, wat ik ook al zei, ik zou niet vast willen zitten en dan m’n kind op bezoek willen. Ik zou zelf door de grond gaan.’ (Danny)

Stimulerende derde(n)

De betrokken resisters in dit onderzoek geven ten tweede aan dat een betekenisvolle, stimulerende derde die sociale steun verschaft (bron 2) belangrijk is om een schoolcarrière vol te houden en dat zij die steun als rechtstreeks versterkend

voor hun resistance to crime hebben ervaren. Dit kent drie uitingsvormen. Zo kan allereerst een positief rolmodel uit de eigen omgeving een belangrijke rol spelen. Ten tweede kan uitgesloten worden door anderen bij het begaan van delicten belangrijk zijn. Sven vertelt bijvoorbeeld dat hij zich buitengesloten voelde toen zijn broer hem vanuit de gevangenis een brief stuurde:

‘Ja, toen kreeg ik wel een brief van: “Je bent altijd m’n broertje, ik zal altijd van je blijven houden, maar ik wou je gewoon niet betrekken bij m’n zaken, want voor jou is een andere toekomst weggelegd.” Achteraf is dat vreemd, want waarom neem je me dan mee naar al je drugsdeals en alles? Toen zei hij ook al: “Je moet niet naar mij kijken...” Maar ja, dan moet je me ook niet meenemen, weet je... Dat is allemaal zo paradoxaal.’ (Sven)

Uitsluiting van feitelijk deelnemen aan crimineel gedrag noopt in de bestudeerde verhalen tot een herdefiniering van de eigen (voorgestelde) identiteit en draagt vanuit dat licht bij aan het oriënteren op een alternatief, niet crimineel levenspad.

Een derde uitingsvorm van de stimulerende derde betreft getoonde betrokkenheid van anderen bij school. Hierbij draait het om tonen van interesse, begaan zijn, het gevoel geven dat je het niet alleen (voor jezelf) doet en/of er niet helemaal alleen voor staat. Het ervaren van betrokkenheid ten aanzien van schoolkeuzes fungeert als een mogelijke stimulans ten aanzien van het volhouden van de schoolcarrière en leidt tot prosociale doelen in het leven. Indien deze stimulans geïnternaliseerd is, kan dit bovendien ook zorgen voor een zekere prestatiedrang of nieuwe taak in het leven. Men wil die stimulerende derde(n) in dit licht niet teleurstellen. Maarten benadrukt dit bijvoorbeeld in onderstaand fragment:

‘Iedereen had zoiets van: “Maarten gaat het redden voor de familie, weet je wel, Maarten gaat het doen, Maarten wordt het gewoon.” Jaa, weet je wel, ik bedoel ja zo ging het, zo was het. Zo zeiden m’n neven het. Zo zeiden m’n tantes het. Iedereen, weet je wel, het was een soort van: Maarten is een soort van ‘special’ [Engels]. Iemand die een goede toekomst voor zich had. (...) Jaa, het is me wel eens letterlijk gewoon verteld dat je een soort van fakkeldrager bent van de familie: Jij bent een van de slimmere, je hebt ’t ver geschopt, dus je moet [nadruk] het ook ver schoppen.’ (Maarten)

De stimulerende derde als bron van veerkracht wijst bovendien uit dat ook criminele actoren in iemands omgeving niet per se een risicofactor zijn, maar dat zij evengoed kunnen

13 Een delefaat wordt gezien als een destructieve, immateriële erfenis met een opdracht. In dit onderzoek gebruik ik de term delefaat in bredere zin (ook buiten de generationele lijn). Het betreft, naast ouders, bijvoorbeeld (ook) broers of vrienden die een delefaatrol vervullen. Dergelijke crimineel actieve actoren in de directe sociale omgeving hebben als het ware laten zien hoe de betrokken resisters in elk geval niet willen zijn of handelen in bepaalde opzichten.

motiveren niet de criminaliteit in te stappen. Denk bijvoorbeeld aan een criminele vader die als een belangrijke stimulerende derde fungeert voor zijn kinderen.

Moreel inzicht

Ten derde benoemen de betrokken resisters 'moreel inzicht' als bron van veerkracht (bron 3). Een uitingvorm is het verkrijgen van hoger inzicht in de zin van het leven. Iets dat de morele rem ten aanzien van delictgedrag versterkt. Het gaat dan om momenten van openbaring, het realiseren van een diepere waarde van het leven:

'Ik weet niet of je het woord "Mbaraka" kent? Dat is een Arabisch woord: er zit geen Mbaraka in 't geld, in geld dat je steelt. Dat is een Marokkaans spreekwoord. Een [ander] Marokkaans spreekwoord: El flus el haram. (...) Gestolen, dus "haram" geld gaat weg als vuur of als water. Daar heb ik altijd in geloofd. (...) Het enige voordeel dat zij [criminele vrienden] hebben, is snel geld verdienen en als ze goed met geld kunnen omgaan en geld kunnen sparen, ja, dan hebben ze meer dan ik, al werk ik al tientallen jaren, ja... Dan hebben ze, denk ik, een huis gekocht in Marokko en ik weet waar ze mee bezig zijn...tja "lekker bezig" [sarcastisch]. Maar daar werk ik ook naartoe, maar bij mij duurt het wat langer. (...) Maar dat maakt niet uit, want wat ik al zei: dat geld, dat gestolen geld dat gaat een keer mis. Koop je een scooter, krijg je een ongeluk, dan is het geld weg.' (Ravi)

Een andere uitingvorm van moreel inzicht betreft het willen voorkomen van schaamte bij de eigen sociale groep (ouders, familie, buurt). Het draait daarbij om het willen voorkomen van schaamte dat teweeg wordt gebracht bij anderen wanneer men delict gedrag zou plegen. Zo vertelt Rik:

'Als je iets uitvreet, dan weet de een dat ook gelijk en dan wordt het allemaal rond geklept. En, ja, dat is ook een beetje schaamte tegenover je ouders, dat je die niet te kakken zet.'

Verandering van omgeving

Een andere bron die het uitblijven van een criminele carrière versterkt, betreft 'verandering van de omgeving' (bron 4). Denk hierbij niet alleen aan een verhuizing maar ook aan het deelnemen aan sportactiviteiten. Verandering van omgeving wordt als bron van veerkracht opgevat, omdat het prosociaal kapitaal oplevert voor de betrokken resisters. Zij duiden gelijkgestemden te hebben gevonden en uit de confrontatie met criminele actoren te kunnen stappen:

'Ik kan niet in de toekomst kijken, misschien was ik wel 't criminele circuit in gegaan... Het kan best... Dat [verhuis-

moment] heeft er toch meer mee te maken, want je wordt er [criminaliteit in de oude woonbuurt] toch steeds mee geconfronteerd, steeds mee geconfronteerd, steeds mee geconfronteerd.' (Danny)

Het belang van erkenning/succeservaringen en aspiraties

Tot slot zijn de vijfde en zesde bron van veerkracht opvallend te noemen omdat deze in alle levensverhalen benadrukt worden. Dit betekent dat zowel het krijgen van erkenning voor talenten/het hebben van succeservaringen (bron 5) als het ontwikkelen van langetermijndoelen/aspiraties (bron 6), het sterkst samen lijkt te hangen met resistance to crime. Zo vertelt Marley over wat erkenning van haar docent met haar deed en Alfons over zijn toekomstplannen die hij niet op het spel wilde zetten door het plegen van delicten:

Criminele actoren in iemands omgeving
hoeven niet per se een risicofactor te zijn
maar kunnen evengoed motiveren *niet*
de criminaliteit in te stappen.

'Mijn wiskundelerares. (...) Is wel een keerpunt geweest in mijn leven. Er is iemand die mij intelligent vindt en dat moet ik ook bewijzen aan de wereld. Dat ik dat ben. (...) Want mevrouw Dons geloofde in mij. Zij zag mij. En dat was eigenlijk ook een van de ankers van erkenning. Dat ik denk: wow. Toen werd ik gezien.' (Marley)

'Het was of je wordt loodgieter, weet je, je hele leven, of stratenmaker of... doe het op die manier [crimineel worden]. (...) Mijn kans lag, echt in m'n toekomst want dat is wel een van de dingen die me er echt van heeft weerhouden om verder te gaan [op momenten van verleiding]. Dat ik dacht van luister, dan zet ik echt m'n toekomst op het spel en dat wil ik echt niet.' (Alfons)

5. Van 'verleidingen en druk' naar 'selfmade worden'

Niet alleen bronnen van veerkracht zijn in de levensverhalen benadrukt. Ook een viertal opgaven of uitdagingen zijn ontdekt die de levensverhalen van de betrokken resisters tekenen.

Allereerst is het ervaren van verleidingen en druk een opgave die in alle verhalen naar voren komt. Verleiding bestaat uit de aantrekkingskracht van het snelle geld, maar ook uit de

mogelijkheid status te verkrijgen en 'de kick' die gepaard gaat met het plegen van criminaliteit. Druk wordt – in tegenstelling tot een verleiding – gezien als een van buitenaf komende, dus extrinsieke aantrekkingskracht tot het plegen van criminaliteit. Het ervaren van druk is in de verhalen onlosmakelijk verbonden met de aanwezigheid van anderen, veelal leeftijdsgenoten (peers), waarbij een mate van (horizontale) loyaliteit wordt gevoeld tezamen met (het vergroten van) gevoelens van verbondenheid met die leeftijdsgenoten. Zowel verleiding als druk motiveren criminaliteit.

Tijdens de gesprekken is echter ook een tweede vorm van druk naar voren gekomen. Druk bleek namelijk ook te worden ervaren als een extrinsieke, demotiverende kracht. Deze druk wordt enkel door resisters die (ook) zijn opgegroeid met gezinsleden (zoals opvoeders, broers) met een criminele carrière naar voren gebracht. Het brengt, afgaand op de bestudeerde verhalen, een mate van gevoelde verantwoordelijkheid voor het welzijn van naasten met zich mee:

'Aan de ene kant is het normaal maar je weet ook dat het abnormaal is.'

'Druk van mijn broers, van mijn moeder. Dat ik thuis moest komen. Er waren problemen. Ik moest helpen dat op te lossen. Financiële druk. Hun boetes betalen [van haar broers]. Hadden ze geld van mijn moeder afgetrosgeld. Moest ik de rekening van mijn moeder weer aanvullen. Moet ik trouwens nog steeds. Snap je, dat soort dingen. Altijd druk gevoeld.' (Lisa)

Een tweede opgave die de betrokken resisters benadrukken, is dat zij 'leven in twee werelden' (opgave 2). De ene wereld betreft de 'criminele' wereld thuis of in de buurt:

'Ja, toen ik moest liegen over die dozen, dat er autoradio's in zitten. En ik had het ook wel door, want op een geven moment word je een beetje afgesloten als er wietplanten in huis zitten of er die cokezakjes werden verpakt. Je hebt het wel door alleen het is niet... ja, het is heel lastig uit te leggen hoe je dat als klein kind meemaakt, want aan de ene kant is het normaal maar je weet ook dat het abnormaal is.' (Dave)

Het 'abnormale van het normale' dat in dit citaat wordt genoemd, wordt extra voelbaar wanneer resisters hun leven in hun criminele context vergelijken met hun leven op school. Zo duiden sommigen daadwerkelijk dat school een 'neppe'

wereld is waartoe zij zich moeten verhouden en thuis de 'echte' wereld.

Gebondenheid aan de criminogene context doet in dit licht een beroep op zelfsturend vermogen en autonoom handelen van de betrokken resisters. De betrokken resisters geven aan, zichzelf voor een groot deel als identiek aan hun criminogene context te zien. Echter, wegens het uitblijven van een criminele carrière zijn ze dat tegelijkertijd weer niet. Hierdoor moeten zij als het ware leven in twee sociale werelden:

'De school, dat is de neppe wereld, de wereld waarin iedereen zich verschuilt achter bepaalde normen van fatsoen. Die achter de schermen vaak heel anders zijn, maar een soort van gedragscode vormen waardoor iedereen wordt geaccepteerd. De echte wereld is de wereld die ik heb leren kennen, dat is gewoon de wereld van rauwe emoties en gewoon, uhh... ja... gewoon echtheid! Realness... Dat is moeilijk... ja, dat klinkt misschien raar voor jou of voor iemand die dat niet kent, maar vergeleken met dit... werk... het arbeidsklimaat hier zo... allemaal een lachje en een praatje bij de koffieautomaat... [dromerige zucht] haha. Dan is dat [straatcultuur/met vrienden] echt zo veel echter eigenlijk dan... ja het dagelijkse leven dat iedereen normaal heeft.' (Alfons)

Naast het ervaren van verleiding of druk en het leven in twee werelden, duiden alle resisters de derde opgave dat zij 'anders zijn dan anderen'. Zo vertelt Alfons, opgegroeid met een criminele vriendengroep: 'Ik ben niet de norm. Ik ben de uitzondering in de groep waarin ik ben opgegroeid.' Anders zijn draagt in de verhalen initieel geen positieve toon. Het wordt geassocieerd met zich gepasseerd, verwaarloosd en onvoldoende erkend voelen in de eigen talenten en capaciteiten. Het is simpelweg het gevoel op een negatieve manier (on)zichtbaar te zijn. De betrokken resisters uiten veelal een beleving of waardering van de wereld om hen heen, die afwijkt van die van hun leeftijdsgenoten:

'[Studeerde in die tijd] (...) Hoorde ik vriendinnen zeggen: "Oh, het is open dag in een tbs-kliniek en ik heb me opgegeven, ja, ga je ook mee?" En dan zei ik altijd van: "Nee, nee, ik heb iets anders te doen." Ja, dan dacht ik: ja meid, ik heb ze allemaal al gezien van binnen [door detentie van criminele broers].' (Suzan)

Anders zijn dan anderen wordt initieel als negatief ervaren. Echter naar mate het levensverhaal vordert, verkrijgt dit een positieve betekenis. Tegen deze achtergrond is 'selfmade worden' een vierde opgave die de bestudeerde levensverhalen kenmerkt. 'Selfmade worden' houdt in dat ze juist door het

meemaken van negatieve ervaringen uit beide leefwerelden en het moeten dealen met ‘anders zijn dan anderen’, zich als extra veerkrachtig ervaren:

‘Voor de hele criminele gemeenschap. Voor iedereen was ik ineens... ja, de geleerde. (...) De laatste jaren ben ik daar pas achter gekomen. Toen ik merkte hoe ze over me praten... Dan denk ik: hè? Maar dat hebben jullie in mijn jeugd niet altijd laten merken. Toen werd ik juist aan de kant geschoven. Maar dat ze dat stuk dus in mij waardeerden, dat ik mezelf ben gebleven en eentje zegt ook: “Ja, jij bent echt selfmade. Selfmade woman.” Enne, dat wilt ie [oude buurtgenoot] zijn kinderen ook bijbrengen. Want dat is dus een inspiratie. Dan denk ik: oké, wow, gek...’ (Marley)

‘Dus hier [wijst kindertijd aan op de levenslijn] heb je eigenlijk de hele tijd een soort tekortkoming en dat is ook altijd geweest. Alleen je bent volwassen geworden maar je hebt nog een extra winst gehaald.’ (Delano)

De vier opgaven laten zien dat *resistance to crime* voor de resisters in dit onderzoek, een verzwaarde opgave is gedurende hun leven. Kenmerkend daarbij is dat uit de bestudeerde levensverhalen bleek dat zij niet blijven hangen in hun negatieve ervaringen, maar deze uiteindelijk herinterpreteren tot iets positiefs. Ervaren verlies uit het verleden – zoals te jong volwassen moeten zijn – levert hen op den duur een verborgen winst op: de betrokken resisters zijn in hun perspectief relatief veerkrachtiger dan leeftijdsgenoten.

6. Tot slot: resisters een (on)gemerkt bijzondere doelgroep voor professionals in de strafrechtspleging

Ik sluit af met een drietal implicaties van mijn onderzoek voor professionals die zich bezighouden met criminaliteitspreventie. Uit de bronnen van veerkracht en de vier uitdagingen blijkt allereerst dat aandacht voor wat het betekent om op te groeien in een criminogene context handvatten biedt om individuele weerbaarheid tegen criminaliteit te vergroten. Zo laat de hierboven besproken ‘stimulerende derde’ (bron 2) bijvoorbeeld zien dat een betekenisvolle, criminele actor niet louter als een risico opgevat hoeft te worden maar ook als

bron van veerkracht kan fungeren in het uitblijven van criminaliteit. Criminaliteitspreventie heeft, kortgezegd, niet alleen baat bij het beperken van risico’s, maar ook bij het ontdekken van krachten vanuit de persoonlijke betekenisverlening.

Criminaliteitspreventie heeft niet alleen baat bij het beperken van risico’s, maar ook bij het ontdekken van krachten vanuit de persoonlijke betekenisverlening.

Ten tweede wijst mijn onderzoek uit dat een narratieve benadering als kennis- en als interventie-instrument betekenisvol kan zijn, omdat het een holistische kijk geeft op resisters en hun belevingswereld. Vanuit dit perspectief zijn immers de eerder besproken bronnen en uitdagingen naar voren gekomen, die het uitblijven van een criminele carrière voeden. Daarnaast – en dat is omwille van de omvang van dit artikel nog onderbelicht gebleven – kan ook het vertellen van een levensverhaal als interventiestrategie betekenisvol zijn.¹⁴ Het hanteren van een narratieve benadering waarbij men samen op zoek gaat naar krachten vanuit het individuele verhaal kan dus voor professionals in de (jeugd)zorg en strafrechtspleging relevantie dragen.

Tot slot heb ik tijdens mijn onderzoek ondervonden dat resisters een nog onderbelichte groep zijn. Hun verhalen zijn vaak nog onopgemerkt en geheim. De uitkomsten die in dit artikel zijn besproken, ondersteunen echter gerichte aandacht voor goede voorbeelden uit criminogene contexten. Juist de verhalen van resisters werken mogelijk inspirerend voor anderen in soortgelijke situaties en kunnen voeding geven vanuit een positieve benadering (on)gemerkt bijzonder te zijn.

14 Zie hiervoor hoofdstuk 9 in S.D. Adjiembaks, *(On)gemerkt bijzonder. Levensverhalen van resisters en het uitblijven van een criminele carrière*, Boom Criminologie 2018.